

CONFUSIO.

SENTENTIE PATRUM.

- s. AMBROS. 1. Nullus est nudus, nisi quem culpa nudaverit. *De Joseph*, cap. 3.
2. Considera quomodo nos confundat, cum aliquid deliquimus, quomodo incurset oculos, quomodo in memoriam semper incurrat. *Pros.*
3. Quem commissi pudet, nescit postea aliquid tale committere, unde similiter erubescat. In *Apolog. David.*, lib. 1, cap. 9.
4. Pudor seu confusio plerumque corrector est nostri; et dum incipit nos pudere commissi, ne diutius pudeat, deserere quæ erubescenda sunt, admonemur. *Sup. Psalm. cxviii*, serm. 10, vers. 6.
- s. AUGUSTIN. 5. Confusio adducit gratiam et gloriam, cum erubescit quisque de propria iniquitate, et ponendo in melius commutatur. *Ep. 48, ad Vincentium*.
6. Superbia habet confusio deformitatem, et non habet confessionis humilitatem. *Lib. 11 de Genesi ad litt.*, cap. 35.
7. Est quedam confusio temporalis utilis, perturbatio animi respicientis peccata sua, respectio perhorrescentis, horrore erubescens, erubescencia corrigentis. *Sup. Psalm. xxx*, conc. 1, vers. 1.
8. Confusio est quæ mordet conscientiam. *Sup. Psalm. lxxviii*, conc. 2, vers. 23: *Tu scis confusionem meam*.
9. In iudicio confundentur perniciose, qui modo nolunt confundi salubriter. *Prosec.*
10. Nemo nostrum vivet sine confusione, nisi prius confusus reviviscat.
11. Præbet peccatoribus Deus modo aditum salubris confusio; si autem modo nolunt confundi, tunc confundentur, quando deducet eos ex adverso iniquitates eorum. *Sup. Psalm. lxxxv*, versu ultimo.
- s. BERNARD. 12. Bonus pudor est, quo peccasse, aut certe peccare confundentis. *Serm. ad milites temp.*, cap. 12.
13. Quid necesse est confundere amplius eum, cui sua ratio magister, cui propria conscientia virga, et ingenita veretudina lex discipline est? *Epist. 1 ad Rupertum*.
14. In his que fidei sunt, cavenda est confusio. *Lib. 5, de Consider.*
15. Magna confusio, magna valde, quod ardentius seculares perniciosa desiderant, quam religiosi utilia. *Serm. 1 ad fratres*.
- s. BONAVENT. 16. Morificatione confunditur diabolus. *Serm. 3. Dom. 2, Quadrag.*

17. Si quis pro signo sui rancoris, accipit signa tui amoris, statim confunditur. *Serm. 2, Pentec.*
18. Cavendum est ne, dum nimis vitatur præsumptio, inordinationis accedat confusio. In *speculo discipl.*, part. 1, cap. 5.
19. Erubescit actus suos, propria æstimatione damnatus est, et se uliore torquetur, qui vinculo confusio involvitur. *Sup. Psalm. xxxiv*, vers. 30: *Induantur confusione*.
20. Vere digna confusio est, ubi nihil amplius gessimus ab his quibus amplius intelleximus. *Pros.*
21. Si confusio nobis erit æquales secularibus inventi in operibus bonis, quid erit nobis si inferiores nos ac deteriores examinatio futura reperiat? *Lib. 6, Recognition.*
22. Ille homo magna dignus est confusione, qui non vult vivere secundum suum gradum et conditionem. In *Speculo Ecclesie*, cap. 6.
23. Ubi non est ratio, ibi non est nisi confusio. *Sup. Josue*, cap. 8.
24. Melius est hic erubescere coram paucis, quam in futuro coram omnibus. *Sup. Apocal.*, cap. 3, in illud: *Non apparent confusio*.
25. Graviter unusquisque confunditur, quando mandatum Dei vel loquendo vel audiendo, respicit quæ male vivendo contempsit. *Lib. 18, Moral.*, cap. 5.
26. Tunc protervi melius corriguntur, si unde adepta creditur gloria, inde utilis subsequatur confusio. *Part. 3, Pastor.*, cap. 1, admon. 9.
27. Plerumque ex actione secularium confunditur vita Religiosorum. In *Præfat. Moralium* in *Job*, cap. 2.
28. Nulla ibi debet induci confusio (ne discordia locum inveniat) unde pacis debent bona procedere. *Lib. 12, in Registro*, indict. 7, cap. 31, ep. 31, ad *Felicem, episc. Siciliæ*.
29. Nihil in te Babylonium, nihil confusio adolescent. *Epist. 22, ad Eustoch.*
30. Quem objurgatio non correxit, emendet pudor. *Epist. 27, ad Eustoch.*
31. Confusionem sequitur ignominia, ignominiam correctio, correctionem consolatio, consolationem salus. In *Regula monachor.*, cap. 6.
32. Multa confusio est, si quis pro eo, qui eum diligit, erubescat. *Sup. II, ad Cor.*, cap. 9, in illud: *Erubescamus nos*.
33. Est confusio perturbationis, admirationis, poenitentia, damnationis, inordinationis. *Super Psalm. xxiv*.
34. Ubi quis querit gloriam, ibi timet confusionem; sed qui gloriam querit tantum apud Deum, non timet confundi. *Sup. Matth.*, cap. 5.

JOANNES
BRYOST.

35. Quomodo non sit confusio sacerdotes et clericos esse inferiores laicis, quos etiam æquales esse, confusio est? *Hom. 40, Oper. imperf. sup. Matth.*

CASSIODOR.

36. Consilio malo deprehendo, tanto minor nascitur confusio, quanto fuerit persona deterior. *Ibid.*, *Hom. 42*.

s. CLEMENS

PAPA.

JOANNES

DAMASC.

37. Non est confusio ab alio corrigi, imo confusio est repellere corrigentem. *Hom. 10, super Acta Apost.*, in *Moral.*

38. Ordinis perturbatio, perspicuum argumentum est neminem esse qui imperet; ordo autem principem ac moderatorem indicat. *Prosec.*

39. Ubi princeps ac moderator non est, illic perturbatio ordinis atque confusio existat, necesse est. *Lib. 1, Parall.*, cap. 22.

40. Aliter confunditur reus, dum plectitur; aliter qui de malo opere erubescens, corrigitur. *Prosec.*

41. Ille enim, quia reprobus est, confunditur; iste, quia se malum fecisse memoratur. *Lib. 2, de Sum. bono*, cap. 13, sent. 17.

42. Hoc ipso quo quisque de facto suo erubescit, ipse sibi iam iudex est. *Ibid.*, cap. 20.

43. Iniqui dum constantiam justi in persecutionibus suis aspiciunt, mentis confusione tabescunt. *Prosec.*

44. Et dum adversa ostentant nec vident, tandem de sua perversitatis insaniam confunduntur. *Lib. 3, de Sum. bono*, cap. 57, sent. 11.

LAURENTIUS
MESTIN.

45. O quoties veritas occultatur, et falsum pro vero defenditur timore confusio! *De discipl. monast. conversat.*, cap. 13.

46. Tolerabilis est ab hominibus, quam coram divinitatis majestate confundi. *Lib. 6, ep. 19, ad Rodolph. et Aripbrand. monach.*

47. Si confundimur hic dicere, quid erit in illa magna confusione, ubi omnia omnibus patebunt? *Serm. 38, de S. Andrea*.

s. BERNARDUS

DEO JUD.

48. Non est aliud nomen, quod vitio magis conveniat, quam confusio. *De confus. linguar.*

s. H. A. S.

VICTORE.

49. Confusio si nulla poena esset, non esset unde eam quisquam tam detestari, vel tantum devitare deberet. *Part. 1, de Benjamin minore*, cap. 48.

THOMAS A.

REMPIS.

STOYLES.

50. Aperta confusio sæpe est extinetio vanæ gloriæ. In *Hortulo rosar.*, cap. 11.

51. Turpia agentem, pudore affici bonum est. *Lib. 4, de Moribus*.

Vido etiam titul. *Bonum*, sent. 119; *Peccatum in genere*, sent. 318, 343; *Spes*, sent. 39.

CONJUGIUM.

ANTONIN.

Etymologia. Matrimonium dicitur quasi Matris

munitum, id est, officium, quia dat mulieribus esse matres. *Part. 2, tit. 1, cap. 2*.

Conjuges appellati sunt propter jugum, quod imponitur matrimonio conjugendis. *Lib. 9, Etymol.*, cap. 8.

Definitio. Matrimonium est conjunctio legitima s. BONAVENT. maris et femine, individuam vitæ consuetudinem retinens. In *Breviloq.*, *Part. 6, cap. 13*.

Matrimonium est libidinis venia. *Hab. apud s. GREGOR. Joan. Damasc.*, *lib. 3, Parall.*, cap. 27. NYSSENUS.

Conjugium est consensus legitimus inter duas legitimas personas legitime factus, masculi et femine, ad individualem vitæ consuetudinem observandam. *De Sacram.*, *lib. 2, part. 11, cap. 4*.

Matrimonium est nubium iusta conventio, et s. ISID. HISP. conditio. *Lib. 9, Etymol.*, cap. 8.

Conjugium est legitimarum personarum, inter se coeundi et copulandi nuptia. *Ibid.*

Origo. Matrimonium est status dignissimus, s. BONAVENT. quia in Paradiso terrestri a Deo institutum est, et priusquam alii ordines instituerentur. *Serm. 1, Dom. 24, post Pentec.*

Matrimonium inventum est, ut per liberorum s. JOANNES DAMASC. procreationem, genus humanum conservaretur. *Lib. 4, de Fide orth.*, cap. 24.

Matrimonium ab initio institutum fuit solum in officium procreandæ prolis, et post peccatum est etiam in remedium contra infirmitatem concupiscentiæ. *Part. 3, tit. 14, cap. 1, § 6*.

SENTENTIE PATRUM.

1. Bona vincula nuptiarum, sed tamen vincula; etsi vincula, tamen vincula charitatis. *Pros.*
2. Bonum conjugium, sed tamen a jugo tractum, et jugo mundi; ut viro potius cupiat placere, quam Deo. *Lib. 3, de Virginitas*.
3. Nemo, vel qui conjugium elegit, reprehendat integritatem; vel qui integritatem sequitur, condemnet conjugium. *Ibid.*
4. Meliori conditione mancipia, quam conjugia comparantur; in illis meritum emittit servitutis, in istis pretium ad servitutem additur. In *æzhort. ad Virgines*.
5. Cum initiatur conjugium, tunc conjugii nomen adsciscitur; non enim desolato virginitatis facit conjugium, sed pacto conjugialis. *Prosec.*
6. Denique cum jungitur puella, conjugium est, non cum virili admixtione cognoscitur. *De insit. Virginitas*, cap. 7.
7. Non inferioris virtutis est eo abstinere conjugio, quod aliquando delectaverit, quam conjugio oblectamenta nescire. *De Viduis*.
8. Non prohibemus secundas nuptias, sed non

- probamus saepe repetitas; neque enim quidquid licet, et decet. *Ibid.*
9. Bona matrimonii via, plana et directa: sed longiore circuitu ad castra sanctorum pervenit, ea plurimos recipit. Lib. 10, ep. 82, ad *Verecundum Ecclesiam*.
10. Non rarum est matrimonium, quod sine Dei devotione est. Sup. 1 *Cor.*, cap. 7, sup. illud: *Melius est nubere quam uri*.
11. Quae potest laus esse conjugii, si nulla Virginitatis est gloria? Jure laudatur bona uxor, sed melius pia Virgo praefertur. *Pros.*
12. Haec enim cogitat quae Dei sunt, illa quae mundi; illa conjugialibus colligata est, haec liberarum vincolorum; illa sub lege, ista sub gratia.
13. Bonum est conjugium, per quod est inventa posteritas successione humane; sed melior virginitas, per quam regni caelestis hereditas acquisita, et caelestium meritorum reperita successio. Lib. 12, epist. 81, ad *Syrizium Papam*.
14. Matrimonium non est ubi datur opera, ne uxor sit mater. De *Moribus manih.*, cap. 18.
15. Quia egritudini semper est consulendum; propterea si cui primo contigerit privari conjugio, si voluerit secundas vel tertias inire nuptias, nullum de illis peccatum habebit, si eas caste servaverit, id est, si unus et una legitime duntaxat conjuncti fidem servent, ut nec ille mulieri praeter uxorem, nec illa viro praeter maritum ullatenus misceatur; in talibus etsi fuerit aliquis conjugialis excessus (qui tamen legitimum non violat thorum) habebit nonnullum, sed veniale peccatum. De *fide ad Petrum*, cap. 3.
16. Matrimonii bonum tripartitum est. 1. Fides. In fide attenditur, ne praeter vinculum conjugale cum altera vel altero concumbatur. 2. Proles. In prole, ut amanter suscipiatur, benigne nutriatur, religiose educetur. 3. Sacramentum. In Sacramento, ut conjugium non separetur, et dimissus aut dimissa nec causa prolis alteri conjugatur. Lib. 9, de *Genes. ad lit.*, cap. 7.
17. Bonum est pudicitia conjugalis, sed melius bonum est continentia vidualis. De *bono viduit.*, cap. 5.
18. In conjugali vinculo si pudicitia conservatur, damnatio non timetur, sed in viduali et virginali continentia, excellentia muneris amplioris expetitur, qua expetita et electa, et voti debito oblata, jam non solum capescere nuptias, sed etiam si non nubatur, nubere velle damnable est. *Ibid.*, cap. 9.
19. Conjugium Christi dicuntur eligere, quae Christiana sanctitate non nubunt. *Ibid.*, cap. 10.
20. Beatiora sane judicanda sunt, quae si filiis procreandis, sive etiam ista terrena prole con-

- tempta, continentiam inter se pari consensu servare poterint. Lib. 1, de *Serm. Dom. in monte*.
21. 22. Animorum rite conjugatorum tanto sincerior quanto probatior et tanto securior quanto placidior castitas perseverat. De *Loco conjugali*, cap. 3.
23. Melior est castitas celibum quam casti nuptiarum. *Ibid.*, cap. 22.
24. Male utitur malo, concupiscentiam relaxans adulterio; bene utitur malo, concupiscentiam restringens connubio. Lib. 1 de *Peccat. meritis et remis.*, cap. 29.
25. Omne nuptiarum bonum impletum est in Joseph et Maria, parentibus Christi: proles, fides, Sacramentum. *Prosecc.*
26. Prolem cognoscimus ipsum Dominum Jesum; fidem, quia nullum adulterium; Sacramentum, quia nullum divorcium. Lib. 1, de *Nuptiis et concupisc.*, cap. 11.
27. Intemperans in conjugio, quid aliud nisi quidam adulter uxoris est? Lib. 2, contra *Julianum*.
28. Carnalis concupiscentia laudabilius continentiae virtute frenatur, quam fructibus impenditur nuptiarum; tam magnum est enim malum ejus, ut eo non uti quam bene uti sit melius. *Ibid.* Lib. 4, cap. 7.
29. Melior est Virgo humilis quam maritata humilis, sed melior maritata humilis, quam Virgo superba. Sup. *Psalm. lxxxv.* vers. 11: *Vovelo et reddite*.
30. Quid prodest integra caro mente corrupta? melius est humile conjugium quam superbia humilitas. Sup. *Psalm. xcix.* vers. 4.
31. Conjugalem agentes vitam, si tenent humilitatem, superbis castis meliores sunt. Serm. 53, de *Verbis Domini*.
32. Melior est virginalis sanctitas, quam pudicitia conjugalis. *Ibid.*, serm. 53.
33. Bono pudicitiae conjugalis est melior integritas Virginalis. *Ibid.*
34. Bona est fecunditas in conjugio, sed melior integritas in sanctimonio. Serm. 21, de *Nativ.*
35. Ille naturalis usus quando prolabitur ultra pacta nuptialia, id est ultra propagandi necessitatem, venialis in uxore, in meretrice damnable, *Prosecc.*
36. Usus vero, qui est contra naturam, execrabiliter fit in meretrice, sed execrabilius in uxore. De *Bono conjugali*, cap. 11.
37. Felicitior mihi videtur nupta mulier quam virgo nuptura: habet enim illa quod ista adhuc capit. *Prosecc.*
38. Illa studet uni placere, cui data est; haec

- multis, incerta cui danda est. De *sancta virginit.* cap. 11.
39. Sicut adulterium non potest esse sine bono naturae, nec ideo bonum est: ita connubium non potest esse sine malo concupiscentiae, nec ideo malum est. Lib. 3, contra *Julianum*, cap. 23.
40. Conjuges possunt esse pudice, et non esse, si contaminata voluntate moechantur. *Ibid.*, lib. 4, cap. 8.
41. Conjuges, bene utentes malo concupiscentiae, antepoñunt virginibus male utentibus bono continentiae. *Ibid.*
42. Centesimus fructus martyrum est; sexagesimus, virginum; tricesimus, conjugatorum. Lib. 4 *Quaest. Evang.*, quaest. 9, sup. illud *Matth. 13: Aliud centesimum*.
43. Etas conjugatorum est etas preliantium; ipsi enim habent acriorem conflictum, ne libidinibus superentur. *Ibid.*
44. Posse sane fieri nuptias ex male conjunctis, honesto postea placito consequente, manifestum est. De *bono conjugali*, cap. 14.
45. Virgo si nubere, non peccaret; sanctimonialis vero si nupsit, Christi adultera reputabitur. Sup. *Psalm. lxxxviii*.
46. Triplicis causa ducitur uxor: causa prolis, causa adjutorii, causa incontinentiae. Sup. *Psalm. xlv.*
47. In matrimonio sunt tria bona: amor, honor, fidelitas; amor, propter unionem; honor, propter reverentiam ad invicem; fidelitas, propter fidem servandam. Serm. 1 *Dom. 24 post Pentec.*
48. Quid est modo matrimonium? horrendum est audire et videre; quia ibi non est aliqua continentia, et quasi possem dicere, quod potius in multis sit prostibulum privatum, sive secretum, quam matrimonium; quia sine continentia, sine oratione. *Ibid.*
49. Bonum matrimonii triplex est: fides, ut neuter alieno thoro maculetur; proles, ut ad cultum Dei nutriatur; sacramentum, ut non dissolvatur. Lib. *Compend. Theolog. veritatis*, cap. 38.
50. Scopus matrimonii et institutum, est liberorum susceptio; finis autem, ut boni sint liberi, Lib. 2 *Pedagogi*, cap. 10.
51. Oportet felix matrimonium censeri, neque unquam divitiis, nec pulchritudine, sed virtute. *Prosecc.*
52. Nulli conjugii in maritum pulchra forma profuit; multis autem virtus profuit. Lib. 4 *Stromat.*
53. Matrimoniorum fidem tenere, laus est infer tot corporis bella; sed matrimonio de continentia modum statuisse, majoris virtutis est, dum etiam
- licita rejiciuntur. De *bono pudicitiae*, cap. 2.
54. Conjugio melior est continentia, et virginitas excellentior. Cap. 5 de *Nativ. Christi*.
55. Fidelium conjugiorum fructus est continentia. EUCHEBIUS. *In Epist. paradoxica ad Valerianum*.
56. Sancta sunt Christianorum conjugia, quia s. FULGENTIUS. et conjugalis ibi castitas custoditur in corpore, et puritas fidei servatur in corde. Epist. 2, ad *Galilam*, cap. 5.
57. Nubens post votum pejor est adultero. Apud GLOSS. DECA. Gratianum, in *Decretis*.
58. Cum in meretrice nulla spes fidei, nulla sit certitudo pudicitiae, patet quod non est in conjugium ducenda. In *Decretis*, part. 2, causa 32, quaest. 1, Can. *Integritas*, § *Cam.*
59. Qui non causa procreandae sobolis, sed explendae libidinis sibi invicem copulantur, non tam conjuges, quam fornicarii videntur. In *Decretis*, part. 2, causa 32, quaest. 2, Can. *Pudor*, § *Qui*.
60. Bonum est conjugium, sed mala sunt quae s. GREG. MAG. circa illud ex hujus mundi cura succrescunt. *Prosecc.*
61. Quia dum tenetur quod non nocet, ex rebus juxta positis committitur plerumque quod nocet. Lib. 26 *Moral.*, cap. 19.
62. Qui tentationum procellas cum difficultate salutis tolerant, conjugii portum petant; sine culpa enim ad conjugium veniant; si tamen nondum meliora voverunt. Part. 3 *Pastoral.*, cap. 1, Admon. 28.
63. Quamvis bonum sit conjugium, atque ad propagandam sobolem providentia divina constituerit, non tamen per hoc desideria expetenda sunt voluptatis. Hom. 36, sup. *Evang.*, in illud *Luc. 44: Uxorem duci*.
64. In Ecclesia primum locum virginitas tenet, secundum continentia, tertium conjugalis vita. Lib. 4, in I *Regum*, cap. 4.
65. Quos onus licitum conjugii non gravat, nequaquam pondus illicitum terrena sollicitudinis premit. Part. 3 *Pastoral.*, cap. 1, admonit. 28.
66. Experimento didicimus ex consanguineorum conjugio sobolem non posse succrescere. Lib. 12, in *Registro*, indict. 7, in *respons.* ad *Augustin.*, cap. 6.
67. Laudabiles sunt nuptiae, praeter nuptias tamen puritas. Nuptiae indicium sunt perturbationis, castitas vero splendoris; nuptiae parentes sanctorum, puritas autem sacrificiorum. Orat. 27, ad *Virginem*.
68. Interdum sibi libido blanditur, ut quod propter intemperantiam suam quidam faciunt, videantur facere desiderio liberorum. Ep. ad *Ceronianum*.
69. Melius est nubere quam uri. Tolle quod

MONAVENT.

CLEMENS
ALEX.

EYPRIANUS.

S. GREG. NAZ.

S. HIERONYM.

- pejus est, uri, et per se bonum non erit nubere. Ep. 9, ad *Salvinam*.
70. Matrimonium vinculum est, et viduitas solutio. Ep. 11, ad *Gerontiam*.
71. Non possunt habere pudicitiae libertatem, qui serviunt dominatui nuptiarum. *Ibid.*
72. Proponis mihi gaudia nuptiarum, ego tibi opponam pyram, gladium et incendium. *Prosec.*
73. Non tantum homini est in nuptiis quod speramus, quantum mali quod accidere potest, et timendum est. *Ibid.*
74. Non est detrachere nuptiis, cum illis virginitas anteferatur. Ep. 22, ad *Eustoch.*
75. Laudo nuptias, laudo conjugium, sed quia virgines generant; lego de spinis rosam, de terra aurum, de concha margaritam. *Ibid.*
76. Qui servit officio conjugali, vinculus est; et qui vinculus est, servus est; qui autem ab illo solutus est, liber est. Ep. 35, ad *Evaperantiam*.
77. Non damno digamos, imo nec trigamos, et (si dici potest) octogamos; plus aliquid inferam, etiam scortatorem recipio penitentem. Quidquid aequaliter licet, æqua lance pensandum est. Lib. 1, ad *versus Jovian.*
78. Conjugium gravis sarcina est. Ep. 25, ad *Amandam*.
79. Beata habens maritum, si custodiat castitatem; beatorum vidua, quia minore labore majorem inveniet castitatem; beatissima virgo, quæ sine labore ad summum premium possit pervenire. Sup. 1, ad *Cor.*, cap. 7, sup. illud: *Beatorum autem erit.*
80. Qui nuptias damnat, non amator, sed inimicus est castitatis, dum et continentibus laudem tollit, et incontinentibus sublato nuptiarum remedio, fornicationis facit inire discrimen. Sup. 1, ad *Timoth.* cap. 4, in illud: *Prohibitentium nubere.*
81. Voventibus virginitatem, non solum nubere, sed etiam velle, damnabile est. Habetur in *Decretis Gratiani*, part. 1, dist. 27, can. *Voventibus*.
82. Virgines, quæ post consecrationem nupserint, non tam adultere sunt quam incestæ. Lib. *contra Iovinianum*, et habetur in *Decretis Gratiani*, part. 1, dist. 27, in fine, can. *Virgines*.
83. Liberos causa uxorem ducere, ne nomen nostrum intreat, vel ut habeamus senectutis præsidia, et ut certis utamur hæreditibus, stolidissimum est. Lib. 1, de *Nuptiis carnalibus vitandis*, cap. 1.
84. Non est uxor ducenda sapienti; primum enim studia philosophiæ impedit, nec potest quisquam liberis et uxori pariter inservire. *Ibid.*
85. Cicero rogatus ab Hircio ut, post repudium Terentiae, sororem ejus duceret, non acquievit,

- diens; non se posse et uxori et philosophiæ pariter operam dare. *Ibid.*
86. Forstan putet aliquis concordiam providisse, si pauperem ducat uxorem; Marcus Cato Conso- riorius habuit uxorem Paulam, humili loco natam, violentam, impotentem, et quod credere facile posset nemo) Catoni superbam. *Ibid.*
87. Ducuntur plerumque uxores, non causa fornicationis vitandæ, sed causa luxuriæ explendæ; nec causa prolis, sed causa pecuniæ. *Ibid.*
88. Tria sunt in conjugio: sacramentum religionis, officium purgationis, remedium fornicationis. Lib. 3 *Miscellan.*, codic. 2, tit. 35.
89. Grave nimis est pondus conjugii: sola enim s.
90. Hoc vere est conjugium, quando conjuges non solum in prosperitate, sed et in periculis simul obambulant; et hoc germanæ charitatis indicium est. Homil. 32 super *Genesim*.
91. Quando concordia, et pax, et vinculum dilectionis cum muliere et viro fuerit, omnia simul affluunt bona et nullis insidiis expositi, sed magno et inerpugnabili quodam muro circumdati sunt. *Ibid.*
92. Hoc conjugium verum est, quando tanta inter eos est concordia, ut vinculo charitatis sint concatenati. *Prosec.*
93. Sicut corpus a semetipso nunquam dissidet, neque anima adversus seipsam: ita virum et mulierem non convenit dissidere. *Ibid.*, Hom. 45, sup. illud *Genes. 2: Erant duo in carne una.*
94. Veteres in conjugio non querebant substantiam militiam, non divitias, non servos, et jugera agri tot et tot, non externæ venustatis mulieris formam, sed animæ pulchritudinem et morum nobilitatem. *Prosec.*
95. Pecunia nunc tantum in sponsalibus quaeritur, etsi mulier malis innumeris plena sit; hoc solum inquiritur, scilicet, quantum abundet pecuniæ, et cætera omnia posteriore loco habentur. *Ibid.*, hom. 48, sup. illud *Gen. 24: Et inde accepit uxorem filio meo.*
96. Bona sunt conjugia et sancta, et a Deo ordinata, ut crescant homines et multiplicentur, et impleant terram. Hom. *de Adam et Eva*.
97. Bonum est conjugium, sed melior est virginitas; non quia melior est virginitas, ideo malum est conjugium, sed illud quidem inferius. Hom. 3, de *Verbis Isaie*.
98. Qui in conjugio divitias eligunt et non mores pulchritudinem et non fidem, filii eorum non erunt fractus justæ conjunctionis, sed pona.
99. Inire conjugia, ex genere impiorum, per-

- culosum est. *Ibid.*
100. In matrimonio mox castitas delectatur, libido autem quasi vinculo conjugii colligata torquetur. *Prosec.*
101. Primus gradus castitatis, sincera virginitas est; secundus autem, fidele conjugium.
102. Species secunda virginitatis est matrimonium casta dilectio. *Ibid.*, Hom. 32.
103. Matrimonium non facit coitus, sed voluntas; et ideo illud non solvit separatio corporis, sed separatio voluntatis. *Ibid.*
104. Tu juvenis quando uxorem ducere vis, noli quærere divitem, sed bene morigeratam; quia mores boni divitias frequenter acquirunt, divitiæ nunquam mores bonos fecerunt. *Ibid.*, Hom. 45.
105. Noli quærere speciem, quia in specie meretrices placent, in moribus autem matronæ. *Ibid.*
106. Ille propter desiderium honorum filiorum nubit, qui postquam habuerit, circa Dei disciplinam eos continet; alioquin qui filios negligit, illos non desideravit Deo generare, sed diabolo. *Ibid.*, Hom. 50.
107. Ille propter periculum peccati nubit, qui postquam nupsit, matrimonium caste conservat; qui autem post matrimonium indifferenter abutitur amoribus suis, ille non propter tutelam animæ nupsit, sed ob abundantem lasciviam carnis. *Ibid.*, Hom. 50.
108. Hoc est divine providentiæ, ut maritus qui in majoribus negotiis est utilis, in minoribus reperitur deterior, ut necessaria sit mulierum opera. Homil. 22, in *variis locis sup. Math.*
109. Qui divitem duxit uxorem, dominam magis sibi quaesivit quam conjugem. *Prosec.*
110. Qui æqualem uxorem duxit, aut opibus sibi imparẽ, is adjuncticem duxit et sociam. *Ibid.*
111. In conjugio pax, et jucunda consuetudo quaerenda est, non pecunia. *Ibid.*
112. Factum est conjugium non ut rixis plena sit domus et bello, non ut lites adsint et contentio, sed ut fruatur adjutorio atque solatio, quo levius ferantur incommoda. *Ibid.*
113. Mulier in uxorem quaerenda est, non feriosa aut dives, sed generosis moribus prædita. *Ibid.*
114. Tu uxorem ducturus ne confugas ad homines, aut ad mulieres quæsum facientes ex alienis infortunatis, sed ad Deum confugio; non gravabitur esse tuus pronubus, ipsius est promissio. *Ibid.*
115. Tu sive sponsam, sive sponsam quaeras, hoc inquire ante omnia, an pius et Deo charus

- sit; si enim hæc adsint, consequentur et alia; sin autem desint, etiam res familiares abunde suppetat, nihil proderit. *Ibid.*
116. Sicut portus est conjugium, ita sæpe naufragium parit. Serm. *de Libello repudiati*.
117. Prudens ac libera mulier juvencula, et cui pietas curæ est, ad conjugium universo orbi preferenda est. Ser. 20, sup. *Ep. ad Ephes.*
118. Bonum est matrimonium his quibus continentia deest: et melior virginitas, quæ animæ fecunditatem auget. Lib. 3, de *Fide orthodoxa*, cap. 25.
119. Ruina adulterii excipitur de contemptu matrimonii; meliusque est uxorem ducere, quam per libidinis ardorem perire. Lib. 2, de *Sum. bono*, cap. 40, sent. 10.
120. Bonum est matrimonium, ad melior virginitas; pulchra est luna, ad sol proclivor. Lib. 2, ep. 133 ad *Timoth. lectorem*.
121. Nullus ducat in matrimonium, quam prius polluit adulterio. Et habet in *Decret. Gratiani*, part. 2, causa 31, quest. 1, can. *Nullus*.
122. Cum extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati, et procreacioni filiorum studere sit liberum; ad exhibendam tamen perfectæ continentis puritatem, nec sudiciacionis quidem carnale concubium conceditur, ut et qui habent sicut tanquam non habentes, et qui non habent permaneant singulares. Epist. 44 ad *Anastastum Thessalonico. episc.*, cap. 4.
123. Filie hujus sæculi matrimonio conjungente, in peccato concipiunt, in dolore pariunt, in timore nutriunt. *Prosec.*
124. Si vis parere, vis perire; partus enim in modum viperæ maternos artus onerat, et dirumpit; mirumque est quod fetus ille non læceratur et rampitur. Ep. 55 ad *Adelphianos moniales*.
125. Honor conjugii, matrimonii dignitas, est procreatio dulcium liberorum. *Prosec.*
126. Satis enim grave est, et satis triste, virginitatis carere premio, et filiorum solatio non habere; sustinere onera matrimonii, et ad fructum matrimonii non venire. Serm. 92.
127. Quid magis unum quam illi, quibus est una caro, una mensa, unus thorus, hæreditas una? o honorabile conjugium! Ser. 69 de *Dedica. Eccles.*
128. Conjugati, qui voluptati suæ serviunt, non sunt veri Dei dilecti, sed possessio diaboli; nec in his habet Christus mansionem, sed diabolus potestatem. Part. 2, sup. *Can.*, cap. 36.
129. In fornicatoribus et adulteris perit omnis causa conjugii. Lib. 2, sup. *Genes.*, cap. 35.
130. Matrimonium propter tria institutum est, scilicet, in officium naturæ, in remedium concu-

S. JOANNES DAMASC.

S. ISIDORUS HISPALENSIS.

S. ISIDORUS PELUSIOTA.

S. LEO I.

PETER. ELES.

S. PETERUS CHRYSOLOG.

PETER. DAM.

HEGO A S. VICTORE.

RICH. A S. VICTORE.

RUFERTUS.

S. THOMAS AQUINAS.

- piscenie, in effectum sacramenti. Sup. *1 ad Cor.*, cap. 7.
131. Quatuor sunt, quae quilibet considerare debet in uxore accipienda; scilicet pulchritudo, nobilitas, boni mores et divitiæ. *Opus. de scientiis utilioribus.*
- VII. PATR.** 132. Maritus moribus, non natalibus eligendus est; ipso enim, non parentibus ejus utendum est. Lib. 1, in *Vita S. Eugenii*, cap. 2.
- S. ZENO.** 133. Noli esse sacrilega, noli esse prodiatrix legis; profano cur nubis, cum possis nubere Christiano? *Pros.*
134. Ne in illo Resurrectionis die inter plurimos maritos non possis, cujus fueris uxor agnosce tuum. *Ser. de Continentia.*
- SENTENTIE PAGANORUM.**
- PLATO.** 133. Qui matrimonium societatem quærit, dare operam debet ut modestorum parentum filiam ducat. Lib. 6, *de legibus.*
- SENECA.** 136. Nemo uxorem duxit, nisi qui abduxit. Lib. 1, *de Benefic.*, cap. 9.
- SIXT. PHILOS.** 137. Conjugium tibi refutare concessum est, idcirco ut vivas indesinenter Deo adherens; si autem tanquam prælium sciens, tamen pugnare vis, et uxorem duc, et filios procrea. *Sent.* 221.
138. Fidelium conjugium, certamen habet continentiae; ut continueris ventrem, ita et venereos motus. *Ibid.*, sent. 230.
- VALERIUS MAXIM.** 139. Splendidis conjugis injicis manus, at hæc sicut aliquando illustrent, ita nonnunquam funditus domos evertunt. Lib. 7, *Victor. memorab.*, cap. 2.
140. Unicæ filia pater quidam Themistoclem consulebat, utrum eam pauperi (sed ornato) an locupletis (sed parum probis) collocaret; cui is: Male, inquit, virum pecunia, quam pecuniam viro indigentem. *Ibid.*
- Vide etiam tit. *Divortium*, et *Uxor per totum Oblatio*, sent. 35; *Viduitas*, sent. 16, 17.
- CONNEXIO VIRTUTUM.**
- Vide** Virtutum connexio.
- CONSCIENTIA IN GENERE.**
- S. ANTONIN.** *Etyologia.* Conscientia dicitur quasi cum conscientia; quæ conscientia si est vera, tunc cum ea est bona conscientia; si est falsa, est mala conscientia. Part. 4, tit. 11, *de lege in communi*, cap. 1, § 3.
- HUGO A S. VICTORE.** Conscientia est quasi cordis scientia; cor enim et se novit sua conscientia, et multa alia. *Prosec.* Quando novit se, appellatur conscientia; quan-
- do præter se alia, nominatur scientia. Lib. 3, *de Anima*, cap. 11.
- Definitio.* Conscientia est spiritus corrector, et s. ANTONINI pædagogus animæ sociatus. Part. 1, tit. 3, cap. 10.
- Conscientia est cognitio suspensus. Lib. 2, *Compend. Theolog. veritatis*, cap. 32.
- Conscientia est animi habitus agendorum, et s. BONAVENTURAE non agendorum. *Ibid.*
- Conscientia est lex intellectus nostri. *Ibid.*, cap. 52.
- Conscientia est rationale judicatorium. *Ibid.*
- Conscientia mentis nostræ lex est. Lib. 4, *de s. JOANNE DAMASCENO* *fide orthodox.* cap. 23.
- Conscientiam aliud nihil esse arbitror, quam s. LAURENTII rationis judicium in veritatis lumine propalatum atque discussum. Part. 2, *serm. de S. Marco.*
- Conscientia est suspensus scientia, vel de bono s. PETRI CELSI præsumens, vel de malo diffidens. *De conscientia*, cap. 1.
- Conscientia est quoddam mentis dictamen. Part. 4, *s. THOMAS AQUINAS.* quaest. 79, art. 13.
- Conscientia nihil aliud est, quam applicatio scientiæ ad aliquem actum. 1, 2, quaest. 19, art. 5, in argum., in contrarium.
- Conscientia est applicatio synderesis ad aliquod particulare factum, in qua configit errorem esse. *Sup.* 2, sent. dist. 40, art. 4, ad 3.
- SENTENTIE PATRUM.**
1. Tantus splendor honestatis est, ut vitam s. AMBROSII beatam efficiant tranquillitas conscientiae, et securitas innocentiae. *Lib. 2, Offic.*, cap. 1.
2. Quando mens sibi recti est conscia, gratulatur, vel infusione quadam spiritali repletur animus gaudio. Lib. 2, *de Cain et Abel*, cap. 6.
3. Sicut magna poena est impiorum conscientia, sic magnum gaudium est priorum conscientia. *Super* II, *ad Cor.*, in illud: *Testimonium conscientiae.*
4. Quid est in rebus ditius, quid in corde dulcius, quid in terra quietius atque securius bona conscientia? *Prosec.*
5. Dama rerum non metuit, non verborum contumelias, non corporis cruciatus, que etiam ipsa morte magis erigitur, quam dejicitur. Part. 1, tit. 3, cap. 10, § 5.
6. Quid prodest si omnes laudent, et conscientia accuset: aut quid poterit obesse, si nobis omnes derogent, et conscientia sola defendat? Part. 2, tit. 10, *de Mendacio*, cap. 2, § 4.
7. Felix illa conscientia, quam sapor sapientiæ s. ANTONINI afficit, in qua ipsa sapientia requiescit. *Ser. Dom.* *DE PADUA.* 10, *post. Trin.*
8. Vis animum purum custodire? esto in tranquillitate conscientiae. *Ibid.*, *serm.* 17.

- S. AUGUSTIN.** 9. Non est interior litterarum scientia, quam scripta conscientia, id se alteri facere quod nolit pati. Lib. 1 *Conf.*, cap. 18.
10. Laetitia bonæ conscientiae paradus est. Lib. 12, *de Genes. ad lit.*, cap. 34.
11. Verius atque jucundius est gaudere hominem de bona conscientia inter molestias, quam de mala inter delicias. *De Catechizandis rudibus*, cap. 16.
12. Ibi ponenda est continentia, ubi tacentium loquitur conscientia. *De continentia*, cap. 1.
13. De conscientiae puritate quidquid procedit tanto est laudabilius, quanto humanas laudes non desiderat. Lib. 2, *de Ser. Dom. in morte.*
14. Caritas bene operantis dat ei spem bonæ conscientiae, spem enim gerit bona conscientia; sicut mala conscientia tota in desperatione est, sic bona conscientia tota in spe. *Super Psalm.* XXXI.
15. Qui vult ergo habere bonam spem, habeat bonam conscientiam; ut autem habeat bonam conscientiam, credat et operetur. *Ibid.*
16. Serra quod intus est, et non timebis foris. *Sup. Psalm.* xxxv.
17. Quod alienum est ab opere, alienum est a conscientia; quod alienum est a conscientia, alienum videtur et a scientia. *Sup. Psalm.* xxxiv, vers. 13.
18. Cubile nostrum est cor nostrum, ibi tumultum patimur male conscientiae; et ibi requiescimus, quando bona conscientia est. *Super Psalm.* xxxv, vers. 4. *Iniquitatem meditatus est in cubili suo.*
19. Interiora conscientie videt Christus; ibi amat Christus, ibi alloquitur Christus, ibi punit Christus, ibi coronat Christus. *Sup. Psalm.* xlii, vers. 15.
20. Sedes Dei, est conscientia piorum. *Super Psalm.* xlv, vers. 5.
21. Quæris altitudinem maris; quid profundius humana conscientia? *Sup. Psalm.* lxxvi, in *Exposit.*, vers. 15.
22. Cui bona est conscientia, tranquillous est, et ipsa tranquillitas requies est cordis. *Super Psalm.* xci.
23. Venter interioris hominis, conscientia cordis est. *Sup. Evang. Joan.* trac. 32, de cap. 7.
24. Quid prodest plena bonis arca, inanis conscientia? *Serm.* 12, *de Verbis Dom.*
25. Quam speciosus est animæ nilor, felix conscientia bonis operibus plena. *Serm.* 3, *de Vigil. Nat.*
26. Si potens est qui mundo imperat, quam beatus est, qui Deum in conscientia portat. *Ibid.*
27. Si præmium ab eo expectas qui conscientie inspector est, sufficit tibi ad proterendum Deum ipsa conscientia. *Serm.* 1, *feriæ 6 post Dom. Quinquag.*
28. Felix est conscientie puritas, felix est sanctæ conscientie jucunditas, quæ vermem interiore excludit, quæ a carcere doloris liberat rationem, quæ ab omni immunditia purgat mentem! *Serm.* 10, *Ad frat. in eremo.*
29. Dua res sunt conscientia, et fama; conscientia tibi, fama proximo tuo. *Prosec.*
30. Qui fidens conscientiam suæ negligit famam suam, crudelis est. *Serm.* 1, *de Communi vita clericorum.*
31. Bona conscientia in tenebris splendorem proprium tenet. In *Proverb.* suis, verbo *Bona.*
32. Cui conscientia pura est, tranquillous est, et ipsa tranquillitas. *Sup. Psalm.* xci.
33. Hæc est animæ suavissima et saluberrima requies, conscientia munda, quieta, secunda. *Ser. 2, Omnium Ss.*
34. Sit animæ culcitra, conscientie suæ puritas, sit cervical tranquillitas, sit operulorum ejus securitas; ut in hoc strato dormiat delectabiliter, feliciter requiescat. *Ibid.*
35. Bonum parat habitaculum Deo, cuius nec ratio decepta, nec voluntas perversa, nec memoria fuerit inquinata. *Serm.* 2, *de Dedicat. Ecclesie.*
36. O vita secunda, ubi pura conscientia! o inquam, vita secunda, ubi absque formidinis mors expectatur, ino et exoptatur cum dulcedine, et excipitur cum devotione! *Serm.* *Exhort. ad Milites templi*, cap. 1.
37. Puritate conscientie magnanimiores facti consueverunt audere majora, iniqui prorsus et curiosi secretiora penetrare, et apprehendere subtiliora, et tentare perfectiora non modo sensuum, sed et virtutum. *Serm.* 32, *sup. Cant.*
38. Nihil luce conscientie clarius, nihil gloriøsus testimonio conscientie? cum veritas in mente fulget, et mens in veritate se videt. *Ibid.*, ser. 85.
39. Memento quod asperior cardo pannum faciat leniorem, sic conversatio conscientiam. *Ep.* 351, *ad Hugonem Novit.*
40. Conscientia bona est titulus religionis, templum Salomonis, ager benedictionis, hortus deliciarum, gaudium angelorum, thesaurus regis, aula Dei, habitaculum Spiritus sancti, liber signatus, et clausus, et in die iudicii aperendus. *De inter. domo*, cap. 22.
41. Nihil est jucundius, nihil tutius, nihil ditius bona conscientia; premat corpus, trahat mundus, terreat diabolus, illa erit secunda. *Ibid.*
42. Futura beatitudinis non est utilius reme-

v. BEDA.

s. BERNARD.

diu, nec certius testimonium bona conscientia. *Ibid.*

43. Conscientia bona est, si habeat in corde puritatem, in ore veritatem, in actione rectitudinem. *Ibid.*, cap. 27.

44. Qui conscientias suas in alienis labiis ponunt, modo magi, modo parvi sunt, modo nulli. Ser. in *Nol. B. Joan. Baptistæ*.

45. Erit virtus contenta candore conscientie, ubi sequi non poterit odor famæ. *Pros.*

46. Cæterum odor famæ nec excusare sufficit et vitium conscientie decoloris. Ser. 71, sup. *Cant.*

47. Fortitudo tua, et fiducia, fidelis conscientia. Lib. 3, de *Consid.*

48. Anima non novit se, quæ sine speculo est, speculum enim mundum et purum totius animæ, est conscientia. De *inferiori domo*, cap. 23.

BOETIUS. 49. Si tibi mens bene conscia est, terreno carcere resoluta, cælum libera petit. Lib. 2, de *consol. Philos.*, prosa 7.

50. Sapiens bonum suum non populari rumore, sed conscientie veritate metitur. *Ibid.*, lib. 3, prosa 6.

S. BONAVENT. 51. Magna divitiæ, bona conscientia. Lib. 1, *Phavelæ*, cap. 2.

52. Quid dilius in rebus, aut quid dulcius, quid in terra quietius? atque securius bona conscientia? *Ibid.*

53. Bona conscientia damna rerum non metuit, non verborum contumelias, non corporis cruciatus, quippe quæ et morte ipsa magis erigitur, quam deicitur. *Ibid.*

54. Bona bonæ conscientie revirescent in laboribus, non arescunt, nec in morte evanescent, sed reflorescent; lætificant viventem, morientem consolantur, reficiunt mortuum, nec deficiunt in æternum. *Ibid.*

S. CYPRIAN. 55. Nihil animum fidelem sic delectat, quam integra immaculati pudoris conscientia. De *bono pudicitie*, cap. 5.

S. EUSEBIUS. 56. Inseparabilis est inimicus mala conscientia, et perpetuus amicus casta et conserva conscientia. *Præf.*

EMISEN. 57. Hæc amatorum suum et in carcere, et in captivitate sequitur.

58. Hæc eum in omni peregrinatione, et tribulatione comitatur.

59. Hæc et duceat, usque ad ipsa cæli regna largitur. Ser. de *Consignatione*.

S. FRANCIS. US 60. Famæ pretium est conscientie secretum mittere. Oratio 14.

AS ISIAS. 61. Felix conscientia, quæ afflictionis tempore honorum operum recordatur. Sup. IV *Reg.*, cap. 29.

62. Felix conscientia, quæ propter Deum patitur opprobrium. Sup. *Hierem.*, cap. 15.

63. Omnis conscientia, quæ fixa in Deum spe non permanet, in tentationibus non valet subsistere, et tanto amplius agitur, quanto plus in his, quæ mundi sunt a superioribus disjungitur. Sup. *Math.*, cap. 6.

64. Humana conscientia eo ipso quo ab anti-5. GREG. MAG.

65. Nullus vos tibi lingua implicet, ubi conscientia non accusat. *Prosec.*

66. Quem conscientia defendit, inter accusatos liber est; liber sine accusatione esse non potest, si sola quæ interius audit, conscientia accusat. Lib. 6, in *Regist.*, ind. 15, cap. 178, epist. 14, ad *Constant.*, episc. *Mediolan.*

67. Qui præclara conscientia præditi sunt, lucis ac diæ filii appellantur. Hab. apud D. Joan. *Damasc.*, lib. 2 *Parall.*, cap. 78.

68. Bona conscientia nullius oculos fugit. 5. HIERON.

69. Innocens inter ipsa tormenta fruitur conscientie securitate. Ep. 1, ad *Demetriadem*.

70. Nihil humane naturæ gravius est periculi S. HILARIUS.

71. Plus merit conscientia, quam gesta; hæc manum replent, manipulos vero illa sinu colligit. *Psal.* cxxviii.

72. Duo testes sunt in vita et conscientia; bonus testis bona vita. Coram Deo testis est conscientia, coram hominibus vita. Lib. 2, de *Claustro animæ*, cap. 17.

73. Tranquilla conscientia est, quæ omnibus est dulcis, et nulli gravis, utens amico ad gratiam, inimico ad patientiam, cunctis ad benevolentiam, et quibus potest ad beneficentiam. Lib. 3, de *Anima*, cap. 9.

74. Citius et utilius acquiritur bona conscientia, quam scientia. *Ibid.*, cap. 10.

75. Munda conscientia est, quæ nec de præterito juste accusatur, nec de præsentibus injuste delectatur. De *Arte meditari*.

76. Melior est gloria proprie conscientie, quam vana gloria laudis humane. Sup. *Ecclesiasten*, cap. 10.

77. Conscientie bonæ fiducia magna. Homil. 64, sup. *Gen.*

78. Maximum festum est, conscientia bona. Hom. 5, de *Fide Annæ*.

79. Conscientia tribunal est horrendum, quod pecunia non corrumpitur, non adulationibus acquiescit, eo quod divinum est, et a Deo nobis impositum. Hom. 3, de *Verbis Isaie*.

80. Nihil tam jucundum est, quam conscientia

tia proba, quæ, cum nullis stimulis pungatur, magno semper fruatur gaudio. Hom. 54, super *Mont.*

81. In omni actu carnali diabolus fraudem facere potest, in sola conscientia non potest fieri dolus. Hom. 13, *Oper. imperf.*

82. Sicut in conspectu hominum, gratioza est facies pulchra; sic in oculis Dei speciosa est conscientia munda. *Ibid.*, Hom. 15, sup. illud *Math.* 6, *Nolite fieri tristes*.

83. Nihil est quod ita voluptatem afferre solet, sicut pura conscientia. Hom. 12, sup. II, ad *Cor.* in *princ. Moralit.*

84. Bene et audacter pro bona conscientia exultat, qui valenter in se reprimat, quod insolenter impugnat. Lib. 2, de *Sum. bono*, cap. 23, sent. 8.

85. Semper conscientia servi Dei humilis esse debet et tristis, ut per humilitatem non superbiat, et per utilem mæorem cor ad lasciviam non dissolvat. *Ibid.*, lib. 3, cap. 19, sent. 3.

86. Conscientia pro lucerna in actionibus utere; ea enim quæ in vita bonæ sint actiones, et quæ male, tibi ostendit. *Paræn.* 199.

87. Conscientia est spiritus corrector, et velut pædagogus quidam animæ sociatus, ut eam de melioribus moneat, vel de culpis castiget et arguat. Lib. 2, in cap. 2, *Ep. ad Rom.*, sup. illud: *Testimonium reddente eis conscientia*.

88. Conscientia hominis est quasi later luteus, qui dum plus abluatur, plus sordescit. De *Confess. sacræ*.

PETR. BLES. 89. Parum est bonæ conscientie conversari in cælis, nisi et ipsa cælum fiat. De *Conscientia*, cap. 4.

90. Inchoatur conscientia a timore, producitur et deducitur a subiectione, perficitur et consummatur in amore. *Ibid.*, cap. 6.

S. PETRUS 91. Corda bene conscientis aperit, male conscientis claudit. Ser. 22.

CHRYSOLOG. 92. Plerumque quos conscientia bona testatur innoxios, statuit impia coram iudicibus reos. *Opus.* 12, de *contemptu sæculi*, cap. 29.

S. PETR. DAM. 93. Mens unicuique testis corum est, quæ clam cogitat, atque conscientia incorruptus iudex est omniumque certissimus. Habet. apud D. Joan. *Damasc.* lib. 1, *Parall.*, cap. 15.

PHILO JUD. 94. O quantum securitatis labent, qui sibi bene sunt conscienti! Lib. 2, de *Vita contempl.*, cap. 18.

95. Pia et impolluta conscientia liberis intra se utitur spatii; et quia integros habet suæ edificationis recessus, in appetitum non evagatur alienos. *Ibid.*, sup. *Psal.* c. vers. 3.

S. PROSPER. 96. Bona conscientia non inquietum, sed tranquillum facit animum. Sent. 114.

S. THOMAS. 97. Fundamentum et janua virtutum, omnis- AQUINAS.

que gratia ac spiritualis consolationis principium, est conscientie puritas. *Opusc. de Modo confitendi*.

98. Plus est optanda bona et pura conscientia, quam subtilis et verbosa eloquentia. Ser. 12, ad *Novit.*, divis. 3.

99. Penetrat et areas potestates securus, pure conscientie custos. *Medit.* 18, de *Cordis munditia*, cap. 3.

100. Bona conscientia parit gaudium, mala conscientia generat sibi tormentum. In *Hortulo Rosar.*, cap. 8.

101. Periculose illis conscientie fides creditur, quibus cupiditas dominatur. Homil. 20, de *Avaritia*.

S. VALERIAN. 102. Si Optimorum consiliorum atque factorum testis in omni vita nobis conscientia fuerit, sine ullo metu summa cum honestate vivemus. Orat. 14, pro *Cluentio*.

103. Conscientia recta voluntatis maxima consolatio est rerum incommodarum. Lib. 6, ep. 4, ad *Torquatum*.

104. Mea mihi conscientia pluris est, quam omnium sermo. Lib. 12, ep. 27, ad *Atticum*.

CICERO. 105. In omni vita sua quemquam non oportet a recta conscientia transversum unguem discedere. Lib. 13, ep. 20.

106. Magna consolatio est, conscientia maximi et clarissimi facti. Lib. 11, ep. 11.

107. Nihil me præter conscientiam delectabit. Lib. 13, ep. 11.

108. Hominum conscientia a virtute remota, ita in magnis versatur angustiis, ut nihil jam turpe sit quod non videatur esse factura. Lib. 2, de *Finib.*

109. Nullum theatrum virtuti conscientia majus est. Lib. 2, *Tuscul.*

110. Conscientia bene actæ vite multorumque benefactorum recordatio jucundissima est. De *Senectute*.

PLATO. 111. Conscientia integra bonæ senectutis nutritrix. Lib. 1, de *Republ.*

112. Eum, qui nullius sceleris sibi est conscientis, jucunda spes perpetuo comitatur. *Ibid.*

113. Multi famam, conscientiam pauci verentur. Lib. 3, ep. 20, ad *Mesium Maximium*.

PLINIUS II. 114. Ille beatus, qui plenus est bona conscientia. De *beata vita*, cap. 19.

115. Male agit, qui famæ, non conscientie gratius est. Lib. 6, de *Benefic.*, cap. 42.

116. Ex bona conscientia, verum bonum oritur. Ep. 23.

117. Bona conscientia prodire vult, et conspici; ipsa vero nequitia, tenebras querit. Ep. 97.

68. Quid mala conscientia tristitius esse potest? *Ibid.* ser. 12, in *Moral.*

69. Animus qui multorum scelerum sibi conscius est, cum futurum iudicium formidet atque exhorreret, nolite mutata in melius vita sibi consulere, incredulitate quietem suam quaerit. *Hom. 17, sup. 1 ad Cor., in Moral.*

70. Quod corpori frigus est, hoc est animae mala conscientia, unde timiditas nascitur. *Hom. 7, sup. 11 ad Cor.*

71. Nihil sic perturbat mentis oculum, sicut conscientia mala. *Hom. 17, sup. Ep. ad Hebr. in Moral.*

72. Melius est ut nunc anima mordeatur ex recordatione peccati, quam in futuro tempore supplicia sentiat sempiterna. *Ibid.* Homil. 31, in *Mor.*

73. Reus animus nusquam securus est. *Lib. 2 de Synonym., cap. 11.*

74. Mens malae conscientiae propriis agit stimulus. *Ibid.*

75. Humana conditio dum diversis vitii mentem contrahat, etiam ante penas gehennae, iam penas conscientiae patitur. *Lib. 2, de Sum. bono, cap. 26, sent. 1.*

76. Abyssus abyssum invocare, est de iudicio suae conscientiae ire ad iudicium damnationis perpetuum. *Ibid., cap. 26, sent. 4.*

77. Omnia fugere poterit homo, praeter cor suum, non enim potest a se quisque recedere. *Pros.*

78. Ubiqueque absit, reatus sui conscientia illum non derelinquet. *Ibid., cap. 26, sent. 2.*

79. Quamvis humana iudicia subterfugiat omnis qui male agit, iudicium tamen conscientiae suae effugere non potest. *Profec.*

80. Nam etsi aliis celat quod cogit, conscientiae tamen suae celare non potest, qui plene novit malum esse quod gessit. *Ibid., cap. 26, sent. 3.*

81. Nihil prodest inclusam habere conscientiam, paleam Deo: quia parietibus oculi hominum submoventur, Dei autem divinitas, nec visceribus submoverti potest, quominus totum hominem perspicat, et norit. *Prosec.*

82. Quid ais? quid machinaris? quid abscondis? custos te tuis sequitur: alium tibi peregrinatio subduxit, alium mors, alium valetudo; haere hic, quo carere nunquam potes.

83. Quid locum abitu legis, et arbitros removes? putas tibi contigisse ut oculos omnium effugas demens? quid tibi prodest non habere conscientiam habentem conscientiam? *Lib. 6, de Vero cultu, cap. 24.*

84. Multum refrænat homines conscientia, si credamus nos in conspectu Dei vivere. *De Ira Dei, cap. 8.*

85. Qui facit contra conscientiam, aedificat ad

gehennam; et talis conscientia impulsus omnino audacter refellendus est. *De Discipl. monast. part. 1, cap. 12.*

86. De universis, in quibus Deum offendimus, nihil residuum est, nisi conscientia immunditiae testis, et se crucians recordatione peccati. *Ep. 15, ad Episc. Carnotensem.*

87. Sicut vipera genitricis viscera nascendo dirumpit, sic malitia conscientiam (de qua oritur) nunquam torquere desistit. *De panibus, cap. 22.*

88. Conscientia rea, carnefex est. *Lib. de Joseph. s. PROSPER.*

89. Nulla poena gravior est, quam mala conscientia: in qua cum non habetur Deus, consolatio non invenitur. *Sent. 191.*

90. Infelicio conscientiae peccatorum, poenitentium recordatione suspirat. *Lib. 4, ad Eccles. Cath.*

91. Mox etiam post admissum peccatum, stimulus mulatur conscientia. *Sup. Gen., quest. 33.*

92. Mala conscientia generat sibi tormentum. *In Hortulo Rosar., cap. 8.*

93. Conscientia non habet acriorem argumentum, quam seipsam male regentem. *In doctrinali Juvenum, cap. 2, sect. 2.*

SENTENTIA PAGANORUM.

94. Magna vis est conscientiae, ut neque timeant qui nihil commiserint, et poenam semper ante oculos versari putent qui peccarint. *Orat. 38, pro Milone.*

95. Hominum conscientia a virtute remota, in magnis versatur angustiis. *Lib. 2, de Finibus.*

96. Morderi melius est peccatorum conscientiam. *Lib. 4, Tuscul. Quest.*

97. Hominis conscientiam, semper scrupulus urit. *In Dialogo Axiuchi.*

98. Cum quis a se commissa multa peccata deprehendat, conscientiae labes eum non patitur quiescere, sed in somnis et ubique exterritur ipse atque percellitur, et tum mala spe vitam tolerat. *Lib. 4, de Republ.*

99. Vix quemquam invenies, qui possit aperto ostio vivere, janitores conscientia nostra non superbia opposuit. *Prosec.*

100. Quid autem prodest recondere se, et oculos hominum auresque vitare? bona conscientia turbam advocat, mala etiam in solitudine anxie sollicita est.

101. Si honesta sunt quae facis, omnes sciant; si turpia, quid refert neminem scire, cum tu scias? o te miserum, si contempsisti hunc testem! *Ep. 43.*

102. Male facinorum conscientia flagellatur, et

plurimum illi tormentorum est, eo quod perpetua illam sollicitudo urget ac verberat. *Ep. 97.*

103. Multos fortuna liberat poena, metu neminem. Quare? quia infixa nobis ejus rei aversio est, quam natura damnavit. *Prosec.*

104. Ideo nunquam fides latendi fit etiam latentibus; quia coarguit illos conscientia, et ipsos sibi ostendit. *Ep. 97.*

105. Haeret conscientia, aliud agere non patitur, ac subinde respicere ad se cogit. *Prosec.*

106. Tutum aliqua res in mala conscientia praestat, nulla securum.

107. Putat enim se etiam non deprehenditur, posse deprehendi, et inter somnos movetur; et quoties alicuius scelus loquitur, de suo cogitat. *Ep. 103.*

108. Nihil juvat obivium malae conscientiae, gravis enim lux est. *Ep. 122.*

109. Nil timidum facit animum, nisi reprehensibilis vite conscientia. *De quatuor Virt. Card.*

110. Nullum conscium peccatorum tuorum magis timueris, quam teipsum; alium potes effugere, te autem nunquam. *De Moribus.*

111. Nequitia ipsa, sui poena est. *Ibid.*

112. Mala conscientia saepe tuta est, securam nunquam. *Ibid.*

113. Maximum scelerum supplicium, in ipsis est. *Ep. 87.*

Vide etiam tit. *Accusatio*, sent. 64; *Judicium extremum*, sent. 63; *Peccatum in genere*, sent. 5; *Reus*, sent. 1.

CONSENSUS.

Etyologia. Conscire est simul sentire. *1, 2, q. 15, art. 1.*

Definitio. Consensus est nutus voluntatis spontaneus vel motus animi, liber sui. *In Centiloquio*, part. 1, sect. 11.

Consentire est sensum sensui conjugere. *Sup. Acta Apost.*, cap. 5, in illud: *Consenserunt illi*, etc., et Hugo Card. sup. eundem locum.

Consensus est motus atque inclinatio animae ad imaginem ejuscunque rei cum voluptate. *Gradu 75.*

Consentire est quedam conjunctio ad id cui consentitur. *1, 2, quest. 15, art. 1.*

Consentire est applicare motum appetitivum ad aliquid appetendum. *Ibid.*, quest. 16, art. 2.

Consensus est iudicium de eo, in quod consentitur. *Ibid.*, quest. 74, art. 7.

Differentia. Differentia est inter assentire et consentire; nam assentire est quasi ad aliud sentire; sed consentire, est simul sentire. *Part. 1, tit. 4, de Voluntate, cap. 9.*

SENTENTIA PATRUM.

1. Consentire est si quis, cum possit reprehendere, taceat, vel aduleatur. *Sup. Ep. ad Rom., cap. 1.*

2. Facientem et consentientem par poena stringit. *Part. 1, tit. 4, de Voluntate, cap. 9, § 2.*

3. Daemonum nidus est effeminata mentis consensus, plumis vanae gloriae, et luto lascivia confectus. *Serm. in Quinquag.*

4. Sicut propria cogitatione non peccat invitus, ita dum consentit male suadenti, non ulique nisi voluntate consentit. *Lib. 3, de Lib. arbit., cap. 10.*

5. Rea tenetur in consensione conscientia, etiamsi subsequatur peccatum factum. *Lib. 2, de Gen. contra Manich., cap. 14.*

6. Nemo habet in potestate quid ei veniat in mentem, sed consentire vel dissentire propriae voluntatis est. *De spiritu litterar., cap. 34.*

7. Qui facile vincitur non habet animum resistendi, nec vincitur, sed consentit. *In Quest. de Veteri et novo Testamento, part. 4, quest. 1.*

8. Ratio deduci ad consensum peccati non potest, nisi cum delectatio mota fuerit in illa parte animi, quae debet obtemperare rationi tanquam rectori viro. *De Genesi, contra Manich., cap. 14.*

9. Homo in natura posse, et in potestate habet velle non consentire suadenti. *Lib. 11, de Genesi ad tit., cap. 14.*

10. Motus desideriorum malorum si consentientem traxerit, atque illexerit, concipit paritque peccatum. *Lib. 6, contra Julianum, cap. 11.*

11. Inest peccatum cum delectaris; regnat, si consenseris. *Sup. Psalm. 1.*

12. Duobus modis non te maculat malus, si ei non consentias, et si redarguas; hoc est, non communicare, non consentire. *Ser. 18, de Verb. Dom.*

13. Noli consentire concupiscentiae tuae, non est unde concipiatur, nisi de te; consentisti? quasi concubisti in corde tuo. *Hom. 42.*

14. Noli dare concupiscentiae consensiones amplexuum, ne plangas partum; quia si consenseris, concipit; cum conceperit, parit peccatum. *Ibid.*

15. Nolite male facientibus consentire; quia non solum qui haec faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, pereunt. *Serm. 1, Dom. 26, post Pentec.*

16. Potest inimicus excitare tentationis motum, sed in te est si volueris dare seu negare consentium. *Ser. 3, Quadrag.*

17. Consentire est, silere cum arguere possis. *Serm. de Nat. Joan. Bapt.*

48. Sicut peccati cogitatio decolorat, affectio vulnerat; sic consensus omnino animam necat. Ser. *de Cute et ossibus animæ*.
49. Mordet diabolus cum ad consensum pertrahit, latrat cum suggerit; sed etsi resistentem fatigat, non obligat nisi consentientem. *De Interiori domo*, cap. 47.
20. Spiritum vanitatis studeas exsufflare, et quantumcumque illum senseris, negare omnino consensum. Serm. 1, *de SS. Petro et Paulo*.
21. Eligamus potius ardere, quam cedere. Ser. 3, in *vigilia Natiæ*.
22. Peccatum in foribus est; nisi ipse aperias, non intrabit. Serm. *de Sex tribulat.*
23. Appetitis in corde pruriri, sed sub te est; nisi sponte cesseris, nihil nocet. *Ibid.*
24. Ubi voluntas non est, nec consensus est; non enim est consensus, nisi voluntarius: ubi ergo consensus, ibi voluntas; porro ubi voluntas, ibi libertas. *De gratia et liber. arbit.*
25. Non nocet sensus, ubi non est consensus. *De Interiori domo*, cap. 49.
4. BERNARDIN. 26. Dum homo consentit diabolo vincitur; et ab eo victus, possidetur jure tyrannico. Ser. 18, *Sabbat. post Dom. 2, Quadrag.*
5. BONAVENT. 27. Tunc consentimus, cum approbamus et volumus. Lib. 2, *Pharææ*, cap. 4.
- CASSIODORUS. 28. Conscius eorum videtur animus, qui aliqua illis delectatione consenserit. Sup. *Psal. cxviii*, vers. *Odivi omnem viam iniquitatis*.
- FRANCISCUS TITELMAN. 29. Non potest homini prævalere delictum, nisi accesserit consentientis arbitrium. Hom. 4, *Epiphân.*
5. EUSEBIUS EMISSEN. 30. Nulla virtute potest diabolus expugnare hominis animum (quantumvis corpus atterat foris) nisi propria voluntate consentiat. In *Elucid. sup. Job.*, cap. 17; in illud: *Tenebit justus viam suam*.
- GLOSS. INTER. 31. Non solum qui faciunt, puniuntur, sed et qui consentiunt facientibus. Sup. *Levit.*, cap. 20, in illud: *Qui consenserunt ei*.
- GLOSS. ORDIN. 32. Consentientes (scilicet qui possunt accusare, vel arguere, vel monere, et non faciunt) non effugient judicium. *Ibid.*
33. Qui desinit obviare, cum potest, consentit. Sup. *Psal. lxxxii*.
34. Consentire est, errorem fovere. Sup. *Ep. ad Rom.*, cap. 1.
- GLOSS. ORD. 35. Omnis faciens et consentiens, dignus est morte. *Ibid.*, cap. 2.
- GRATIANS IN DECRETIS. 36. Latum pandit delinquentibus aditum, qui jungit cum pravitate consensum. Part. 1, dist. 86, can. *Facientis*.
37. Si quis alterius errori consentit, sciat se cum illo similibi modo culpabilem judicandum.
- Part. 2, causa 41, quæst. 3, can. *Qui in fine*, § Hinc.
38. Consensus est, voluntati ejus quem quis diligit obsecundare, et avertere se ab eo quem ipsi sentit adversum. Part. 1, dist. 93, can. *Si inimicus*.
39. Quem semel diabolus rapuit ad consensum s. GREG. MAG. jam nunc etiam renitentem trahit. Lib. 15, *Moral.*, cap. 9.
40. Consentire videtur erranti, qui ad reseranda que corrigi debent non occurrit. Habetur apud Gratian. in *Decretis*, dist. 83.
41. Concupiscentiæ carni ostia dum consensus aperit, ad innumera corruptionis mala pertrahit. Lib. 4, *Moral.*, cap. 24.
42. Unde semetipsum post modum flendo reprehendat, non habet, qui ante reparat, quam per consensum cadat. Lib. 18, *Moral.*, cap. 5.
43. Clamorem diaboli non audire, est violentis tentationum motibus minime consentire. Lib. 20, *Moral.*, cap. 13.
44. Nullius suasionis consentias, in qua gravari potes. Lib. 2, in *Registro*, indict. 2, cap. 2, ep. 2, ad *Januarium Episc. Caraitanum*.
45. Ille stultus est vocandus, qui suggestioni s. HIERONYMI consentit, tametsi acer ingenio videatur existere. Sup. *Prov.*, lib. 2, cap. 24, in illud: *Qui cogitat mala, stultus vocabitur*.
46. Suggestit diabolus, delectatur caro, spiritus consentit. Lib. 2, *de Nuptiis*, cap. 1.
47. Non inquinatur corpus, nisi mentis consensu. Sup. *Genes.*, cap. 12.
48. Nihil homini noceret diabolus, nisi homo acquiesceret. Sup. *Sapient.*, cap. 4.
49. Peccantium pravitate ne consentias; vel si forte consenseris, opere non impleas. Sup. *Ecclesiastic.*, cap. 11.
50. Astutus contra diabolum non est, dum diabolo persuadenti, quam Domino comminanti consentit. Serm. *de Genesi et interduccione arboris ad Adam*.
51. Mallem membratim lanatus mori, quam illecebrosa voluptati consentire. Part. *de Consol. Theolog.*, lib. 1, prosa 3.
52. Malum facere jussus, non acquiescas; minus id. HISP. malum facere jussus, non consentias. *Prosec.*
53. Noli in malum potestati cuiquam consentire, etiamsi poena compellat, etsi supplicia imminuant, tormenta occurrant.
54. Melius est mortem pati, quam perniciosa jussa consentiendo complere.
55. Similibi enim est qui consentit in malo, ei, qui agit malum; facientem, et obsequentem una poena constringit. Lib. 2, *de Synonym.*, cap. 16.
56. Qui seductur, quid consentiat, evidenter

- ignorat. Lib. 2, *de Summo bono*, cap. 17, sent. 3.
57. Corda reproborum lubrica sunt ad malum consentiendum et fluxa, ab bonum vero consentiendum durissima. *Ibid.*, lib. 3, cap. 32, sent. 9.
- LUDOV. BLOS. 58. Neque diabolus, neque creatura cogere te potest, ut peccato consentias, cum habeas voluntatem liberam. In *Speculo spirituali*, cap. 6.
- CRIGEN. 59. Consensus est, non solum pariter agendo, sed etiam que illicite gesta sunt reticendo. Hom. 3, in cap. 3. *Leviti*.
- PETR. BLES. 60. Consensus aut occulta est, et versatur interioris: aut manifesta et usque ad actum exterius exercetur. *De Charitate*, cap. 49.
- PHILO JUD. 61. Gravissimum malorum est, et pene solum insanabile, omnium animæ partium ad peccandum consensus. *De Confusione linguarum*.
62. Ubi deest assensio, nec qui patitur vere patitur, nec qui præter animi sui sententiam lædit, reus est patris facinoris. *De migrat. Avrahæ*.
6. PIUS PAPA. 63. Quid præstat illi suo errore non polli, qui consensum prodit erranti? Part. 1, dist. 83, Can. *Quid*.
64. Consensus non semper effectus consequitur, sed cum necessitate præpeditur, solo consensu peccati culpa consummatur. Part. 1, tr. 2, *de Statu interio. hom.*, cap. 2.
65. Tentari humanum est, sed consentire diabolicum est. Opuseul. 7, sup. *Pater noster*, petil. 6.
66. Dæmonum est servus, qui consentit vitii. In *Hortulo rosar.*, cap. 4, sect. 3.
- SENTENTIE PAGANORUM.
- CICERO. 67. Mihi neutriquam cor consentit cum oculo aspectu. Lib. 2, *Academ. quæst.*
68. Facilius est excludere perniciosa, quam regere; et non admittere, quam admissa moderari. *Prosec.*
69. Nam cum se in possessione posuerunt, potentiora rectore sunt, nec recidi se, minuire patiuntur. Lib. 1, *de Ira*, cap. 7.
70. Non oblinebis ut desinat, si incipere permiseris. Ep. 116.
- Vide etiam titulos, *Amicitia Dei*, sent. 72; *Cogitatio*, sent. 60, 101; *Concupiscentia*, sent. 27; *Caro*, sent. 108; *Malum*, sent. 53; *Obviare*, sent. 19; *Peccatum*, sent. 424; *Suspicio*, sent. 25; *Reus*, sent. 25; *Tentatio*, sent. 44, 94, 145; *Vitium*, sent. 53; *Voluptas*, sent. 152.
- CONSIDERATIO IN GENERE.
5. AUGUSTIN. *Definitio*. Consideratio est intenta cogitatio. *De Spiritu et anima*, cap. 38.
- Consideratio est intensa ad vestigandum cogitatio s. BERNARD. vel intentio animi vestigantis verum. Lib. 2, *de Considerat.*
- Consideratio est actus intellectus veritatem rei intuentis. 2, 2, quæst. 53, art. 4. S. THOMAS AQUINAS.
- SENTENTIE PATRUM.
1. In consideratione creaturarum non vana est curiositas exercenda est, sed gradus ad immortalia et semper permanentia faciendus. *De Vera religione*, cap. 29.
2. Cogitemus quam brevis vita nostra sit, quam via lubrica, quam mors certa, et hora mortis incerta. *De Spiritu et anima*, cap. 49.
3. Cogitemus quantis amaritudinibus admixtum sit, si quid dulce ac jucundum in via hujus vitæ, occurru suo nobis alludit. *Ibid.*
4. Cogitemus quam fallax et suspectum, quam instabile et transitorium sit, quidquid hujus mundi amor pariturit quidquid species, aut temporalis pulchritudo promittit. *Ibid.*
5. Consideremus que sit Patriæ celestis pulchritudo, suavitas atque dulcedo; et quantum nobis in hoc exilio lugendum sit. *Ibid.*
6. Utinam seperent et intelligerent, etc. ! O felix et utile consilium, mortis remedium, salutis antidotum, peccatoris speculum ! Ex qua sententia nobis instructio sapientiæ, admonitio continentiæ, speculum providentiæ, exultatio penitentiæ, acquisitio divinæ gratiæ datur. *De Speculo peccator.*, cap. 1.
7. Utinam seperent, et intelligerent, etc.; consideratio hujus sententiæ destructio est superbiæ, extinctio invidiæ, medela maliitiæ, effugatio luxuriæ, evacuatio vanitatis et jactantiæ, constructio disciplinæ, perfectio sanctimonie, preparatio salutis æternæ. *Ibid.*, cap. 2.
8. Felix comprobatur esse, qui sic cogitat de supplicio ante supplicium, ut postea supplicii effugiat periculum. *Ibid.*, cap. 3.
9. O utinam seperes, et intelligeres, ac novissima provideres : seperes que Dei sunt, profecto inferna horres, superna appeteres, que sunt ad malum contemneres. Ep. 292.
10. Quod sermo non explicat, consideratio quærat. Lib. 5, *de Considerat.*
11. Noli præcipitanter agere, diu considera, diligentius intueri, experire quod possis, amicos consule, ne post factum ponere contingat. In *Declamat.*
12. Tria præcipue debemus considerare, nostrum defectum, alienum profectum, finem suspectum. Expos. 2, sup. *Psal. cxviii*, art. 3, versic. 15.
13. Considera frequenter,olve et revolve dil-

- gener quod mors non potest declinari, quod hora mortis non potest investigari, quod tempus a Deo praeordinatum non potest immutari. In *Solitudo*, cap. 3.
14. Familiare est prudenti, consideratione omnia praevire. In *Speculo discipl.*, cap. 20.
- CASSIODORUS. 15. Consideratio futuri praemii ærummas mitigat. Sup. *Psalm.* 67, vers. 5: *Exultate in conspectu ejus.* Et hab. in Glossa ord. super *Psalm.* LVII.
- GLOSS. INTER. 16. Omne quod agimus, praevire per studium considerationis debemus. Sup. *Luce.*, cap. 14.
- S. GREGORIUS MAGN. 17. Tanto se animus amplius in cogitatione dilatat, quanto illud esse terribile quod imminet pensat. Lib. 13 *Moral.*, cap. 1.
18. Malorum mentes cum renuntiare considerare quod timeant, ad hoc quandoque gaudentes perveniunt. Lib. 16 *Moral.*, cap. 18.
19. Potentibus viris magna est virtus humilitatis considerata aequalitatis conditio. Lib. 21 *Moral.*, cap. 10.
20. Manu humillima considerationis, deprimendus est tumor elationis. *Ibid.*
21. Consideratio meliorum multum proficit ad humilitatem iustorum. Lib. 3 *Moral.*, cap. 23, in titulo.
22. Studiosius concupiscimus, quæ consideramus. Lib. 10 *Moral.*, cap. 9.
23. Quasi quaedam fit lectio menti nostræ species considerata creaturæ. Lib. 26 *Moral.*, cap. 8.
24. Qui æterna bona in vita cogitare noluerunt, in morte æterna mala nunquam cogitata reperierunt. Lib. 10 *Moral.*, cap. 13.
25. Quo pensamus quia nihil est quod restat, eo debemus pertimescere tempus gratiæ, quod præsto est, pereat. Hom. 35, sup. *Evang.*
26. Si consideremus quæ et quanta sunt, quæ nobis promittuntur in caelis, vilescunt animo omnia quæ habentur in terris. Hom. 37, sup. *Evang.*
- HUGO A. S. VICTORE. 27. Quanto quis consideraverit, quæ præmia iustis in Coelo, quæ tormenta pravus sint reposita in inferno, tanto verius Deum invocet et attentius orat. Lib. 2, *Miscellan.*, codic. 2, tit. 41.
- HUGO CARD. 28. Consideratio dignitatis amissæ, dolorem facit; consideratio peccatorum praesentium, pudorem facit; consideratio penæ futuræ, timorem incutit. Sup. *Gen.*, cap. 49.
29. Nihil plus valet ad purgandum cor a malis cogitationibus, quam consideratio mortis. Sup. *Job.*, cap. 39.
30. Consideramus adversa ut caveamus, prospera ut habeamus; sed non consideramus iudicium, infernum, nec præmium bonorum. Sup. *Math.*, cap. 10.
- S. JOHANNES CRYSTOST. 31. Præteritorum bonorum consideratio, jac-

tantiam operatur: consideratio autem finis, timorem. Hom. 24, *Oper. imperfecti, super Math.*

32. Quid post mortem impendat, miseri, dum adhuc vivitis considerate. In suo *Oclavio.*

33. Uniuscujusque rei finem ante initium considera. *Parznes.* 30.

34. Nunc dum tibi mundus aridet, dum carnis sanitas fervet, dum prosperitas terrena demulcet, quæ post ista sequuntur excogita atque considera. Lib. 4, *Epist.* 5 ad G. *Episc.*

35. Quatuor sunt ante rei factum consideranda, scilicet, examinatio principii, discussio modii, prævisio finis, consilium sapientis. *Opusc. De his quæ grata existunt.*

36. Illa nobis ante omnia sunt consideranda supplicia, ubi homo vivit durante penâ, ubi nec tormenta corpori, nec desunt membra tortori. Hom. 4, *de Bono discipl.*

SENTENTIA PAGANORUM.

37. In omnibus quid tempora petant, aut quid personis dignum sit, considerandum est. Lib. 2, *de Invent. rhet.*

38. Ad rem gerendam, qui accidit, caveat ne id modo consideret, quam illa res honesta sit, sed etiam ut habeat efficiendi voluntatem. L. 1, *Offic.*

39. Cogitationem prudentiamque sequitur actio considerata; ita fit ut agere considerate pluris sit quam cogitare prudenter. *Ibid.*

40. Nulla res magis proderit quam cogitatio mortalitatis. Lib. 3, *de Ira.*, cap. 41.

41. Intellige quæ sint bona, ut bene agas. SEXT. PHILOS. Sent. 49.

Vide etiam titulum *Beneficium Dei*, sent. 113, 114; *Concupiscentia*, sent. 42, 43; *Contemptio*, *Meditatio*; *Mundus*, sent. 4; *Prævisio*, sent. 56; *Tempus*, sent. 64; *Vita æterna*, sent. 45.

CONSIDERATIO SUI.

SENTENTIA PATRUM.

1. Cognosce te, O homo, quantus sis, et attende tibi, ut consideres quid in te cogitatione intret, quid ex te sermo creat. Lib. 6, *Hexam.*, cap. 8.

2. Prudentis mentis est considerare quantum imperfecta est anima, quæ sunt secum deliboret, ut vel in posterioribus se exerceat virtutum disciplinis, donec exercitii usu valeat. Lib. 2, *de Abraham.*, cap. 10.

3. Respice qualis ex te sis; ex te mala, bona a Deo esse non ambigas. Part. 1, tit. 3, cap. 7, § 4.

4. Eunt homines admirari alta mentium, et ingentes fluctus maris, et latissimos lapsus fluminum, et oceani ambitum, et gyros siderum, et

MINUTIUS FELIX.

S. NILUS.

S. PETRUS DAMIANUS.

S. THOMAS AQUINAS.

S. VALERIAN.

CICERO.

relinquunt seipsos, nec mirantur. Lib. 10 *Confess.*, cap. 8.

3. Perversa et adversa corda mortalium felices res humanas putant, cum teclorum splendor attenditur, et labes non attenditur animarum. *Epist.* 3, ad *Marcellin.*

6. Intellegas quantum sit exitus et ingressus tuus flebilis, progressus tuus debilis et egressus horribilis. In *Speculo peccatoris*, cap. 3.

7. Inspiciens peccator consideret diligenter unde veniat, quid sit et quo radat. *Prosecc.*

8. Hanc utilem lectionem legat, sapiat, et intelligat qui est implicatus peccatis, amore mundi et carnis inebriatus et caecatus, cui plus placet luxuriosi cadaveris venenosa voluptas quam animæ suæ sanitas, qui plus studet circa arcam, quam circa Martham, cui plus est de mundo, quam de Christo, cui plus est de lege bovina quam de lege divina. *Ibid.*, cap. 7.

9. Vellem ut hæc tria cogitarent homines in seipsis: esse, nosse, velle; sum enim, novi et volo, sum sciens et volens, scio esse me, et velle ut sim, volo esse et scire; in his tribus inseparabilis est vita. Lib. 13 *Confess.*, cap. 11.

10. Considera ubi sis, quid egeris vide, quare patiaris vide, et ibi vides quid patiaris. Sup. *Psalm.* cxxx, vers. 5.

11. O homo, quis es, ubi es, ubi eris, quando ibi eris, unde venisti? *Prosecc.*

12. Quis es? Dei creatura ex anima et carne compacta; unde venisti? ex nihilo; ubi es? In mundo; postea ubi eris? in Coelo, vel in inferno; quando ibi eris? in secula seculorum. Serm. 50, ad *Frates in eremo.*

13. Quisque diligentius attendat primæ conditionis suæ excellentiam quam nobilitate morum, exercitatione virtutum, dignitate meritorum habere contendat. *De Spiritu et anima*, cap. 35.

14. Considera te homo, et memor sis tuispius, quis es, quid dispensas, a quo accepisti, cur multis prelatas es? Conc. 7, *de Avaritia.*

15. Naturæ suæ consideratio tumorem animæ reprimi omnem arrogantiam exterminat, contumaciam fugat, et in summa discipulum Christi facit. *Epist.* 42, ad *Maxim. philosoph.*

16. Cogita unde veneris, et erubescet; ubi sis, et ingemisce; quo radas, et contremisce. Serm. *de Primordiis.*

17. Teipsum attende, et aliora ne quesieris, et fortiora te ne scrutatus fueris. Serm. 38, sup. *Cant.*

18. Consideratio tui in tria dividitur, si consideres quid, quis, qualis sis: quid in natura, quis in persona, qualis in moribus. Lib. 2, *de Considerat.*

19. Consideranti quis sis, occurrit tibi homo nudus, et pauper, et miser, et miserabilis: homo dolens quod homo sit, erubescens quod nudus sit, plorans quod natus sit, murmurans quod sit. *Ibid.*

20. In te consistito; non infra dejici, non attolli supra, non evadere in longius, non extendi in latius. *Ibid.*

21. Consideratio sui mentem purificat, regit affectus, dirigit actus, corrigat excessus, componit mores, vitam honestat et ordinat, confusa determinat, hiantia cogit, sparsa colligit, secreta rimatur, vera vestigat, verisimilia examinat, ficta et facta explorat, agenda præordinat, acta recogitat in prosperis adversa præsentit, in adversis quasi non sentit. Lib. 1, *de Considerat.*

22. Perfecti magna se discretione subtilitate conspiciunt, ne ad deteriora unquam, vel in opere, vel in cogitatione dilabantur. *De Præcepto et dispens.*

23. Relinque cætera et teipsum discute, per te curre, et in te consiste. *De Interiori domo.* c. 65.

24. A te incipit cogitatio tua, et in te finitur nec frustra in alta distendaris te neglecto. *Prosecc.*

25. Præter salutem tuam nihil cogites, quoniam in acquisitione salutis tuæ nemo est tibi germanior, nemo propinquior teipso. *Ibid.*

26. O custos cordis, si nondum es idoneus intrare ad te ipsum, quomodo ad illa rimanda idoneus eris, quæ sunt intra vel supra teipsum. *Ibid.*

27. Prius redi ad te, quam rimari presumas quæ sunt supra te. *Ibid.*

28. Si diligenter consideres quid per os et nares ceterosque corporis meatus egrediat, vilis sterquilinum nunquam videris. In *Meditat.*, cap. 3.

29. Valde utile et pernecessarium est, ut scias quid desit tibi, quid vis, quid cupis, quid habere optas. *De Interiori domo*, cap. 61.

30. Si quod vivis et sapias, totum das actioni, considerationi nihil, laudo te, in hoc non laudo. *Prosecc.*

31. Certè nec ipsi actioni expedit consideratione non preveniri.

32. Tu homo es, ergo ut integra sit et plena humanitas, colligat et infra se sinus tuus, qui alios recipit.

33. Alioquin quid tibi prodest si universis lucreris, te unum perdens? quamobrem, cum omnes te habeant, esto etiam tu ex habentibus unus.

34. Non ergo totum te, nec semper debes dare actioni, sed considerationi aliquid tui, et cordis et corporis sequestrare.

35. Quid sit pietas queris? vacare considera-

